

Plan wynikowy. Klasa 5

Nr	Temat	Wymagania podstawowe. Uczeń	Wymagania ponadpodstawowe. Uczeń
I.1.	Mapa źródłem informacji	- wymienia podstawowe cechy mapy; - wskazuje na mapie jej elementy (treść, tytuł, skalę, legendę, siatkę kartograficzną); - odczytuje informacje z mapy i planu stosując legendę; - wskazuje na mapie północ i pozostałe kierunki świata.	- wyjaśnia na czym polega zorientowanie mapy; - rozróżnia różne rodzaje map (ogólno-geograficzne, tematyczne), podaje ich przykłady.
I.2.	Skala na mapach i planach	- wyjaśnia pojęcie skali; - rozpoznaje sposoby zapisu skali na mapie (skala liczbowa, mianowana, podziałka liniowa); - odczytuje skalę z mapy; - stosuje skalę mapy do obliczania odległości między wybranymi obiektami.	- zapisuje tę samą skalę w różnej postaci (liczbowej, mianowanej, podziałki liniowej); - porównuje ze sobą skale; - wyjaśnia, na czym polega generalizacja mapy.
I.3.	Ukształtowanie powierzchni na mapie	- wyjaśnia pojęcia: wysokość bezwzględna, wysokość względna, poziomica; - odczytuje wysokości bezwzględne z rysunku poziomicy i mapy hipsometrycznej; - czyta treść mapy ogólnogeograficznej Polski, zwracając uwagę na zastosowaną skalę barw.	- wyjaśnia jak powstają mapy poziomicowe i hipsometryczne; - podaje przykłady map, gdzie stosuje się układ poziomic do przedstawienia rzeźby terenu; - oblicza wysokość względną między dwoma obiektami np. podnóżem a szczytem; - charakteryzuje ukształtowanie terenu posługując się mapą poziomicy lub hipsometryczną.
I.4.	Południki i równoleżniki	- wskazuje na globusie i mapie świata bieguny oraz południki, w szczególności południk zerowy i 180°; - wskazuje na globusie i mapie świata równoleżniki, w szczególności równik, zwrotniki i koła podbiegunowe; - wskazuje na globusie i mapie świata półkule Ziemi, podaje ich nazwy; - stosuje skróty międzynarodowe kierunków świata.	- podaje cechy południków i równoleżników; - wyjaśnia pojęcia: siatka geograficzna i kartograficzna; - wyjaśnia dlaczego kształt południków i równoleżników różni się na globusie i na mapie; - określa położenie obiektów na globusie i na mapie podając półkule, na których się znajdują.
I.5.	Kontynenty i oceany	- wymienia nazwy kontynentów i oceanów oraz wskazuje ich położenie na globusie i mapie świata; - określa położenie kontynentów i oceanów względem równika i południka zerowego; - wskazuje na mapie wielkie formy ukształtowania powierzchni Ziemi i akweny morskie na trasach pierwszych wypraw geograficznych (niziny, wyżyny, góry, morza, cieśniny).	- porządkuje kontynenty i oceany pod względem ich powierzchni od największych do najmniejszych; - podaje cechy wielkich form ukształtowania powierzchni Ziemi (nizin, wyżyn i gór); - wskazuje wiek, w którym rozpoczęła się epoka wielkich odkryć geograficznych; - podaje przykładowe powody, dla których Europejczycy wyruszali na trasy wielkich wypraw geograficznych; - podaje przykłady wielkich odkrywców i podróżników oraz wskazuje na mapie trasy ich wypraw.

Nr	Temat	Wymagania podstawowe. Uczeń	Wymagania ponadpodstawowe. Uczeń
II.1.	Różnorodność krajobrazów w Polsce	- wyjaśnia pojęcie krajobrazu; - wymienia elementy środowiska wchodzące w skład krajobrazu; - dzieli krajobrazy na naturalne i kulturowe; - nazywa i wskazuje na mapie położenie pasów krajobrazowych Polski i wybranych krain geograficznych.	- podaje przykłady czynników wewnętrznych i zewnętrznych, które zadecydowały o dzisiejszym ukształtowaniu powierzchni Polski; - wskazuje różnice między krajobrazem naturalnym a kulturowym, podaje przykłady krajobrazów kulturowych; - przedstawia główne cechy krajobrazów Polski i wykazuje ich różnicowanie.
II.2.	Krajobraz nadmorski	- wskazuje na mapie położenie pasa krajobrazowego pobrażu oraz krain geograficznych: Pobraża Szczecińskiego, Pobraża Koszalińskiego, Pobraża Gdańskiego; - wskazuje na mapie położenie Wybrzeża Słowińskiego, w tym miast, jezior i Słowińskiego Parku Narodowego; - wymienia nazwy oraz rozpoznaje w opisach, filmach i na lustracjach, główne typy wybrzeży morskich w Polsce; - podaje przykłady charakterystycznych zjawisk pogodowych występujących w pasie nadmorskim (sztorm, bryza); - wskazuje cechy przyrodnicze i kulturowe krajobrazu Wybrzeża Słowińskiego.	- wyjaśnia pojęcie depresja i wskazuje na mapie miejsce występowania najgłębszej depresji w Polsce; - porównuje ze sobą wybrzeże wydmy i klifowe; - wyjaśnia, zależność między rozbudową mierzei a powstawaniem jezior przybrzeżnych; - wyjaśnia z czego wynika zmienność kierunku wiania bryzy w dzień i w nocy; - podaje przykłady miejscowości nadmorskich Wybrzeża Słowińskiego, w których znajdują się porty oraz latarnie morskie; - charakteryzuje atrakcje przyrodnicze Słowińskiego Parku Narodowego.
II.3.	Krajobraz pojezierny	- wskazuje na mapie położenie pasa krajobrazowego pojezierzy oraz krain geograficznych: Pojezierze Pomorskie, Pojezierze Wielkopolskie, Pojezierze Mazurskie; - wskazuje na mapie Pojezierze Mazurskie, największe miasto regionu, Szlak Wielkich Jezior Mazurskich, jeziora Śniardwy i Mamry; - wskazuje związek między ukształtowaniem powierzchni pojezierzy a występującym tu kiedyś lądolodem; - podaje przykłady aktywnego wypoczynku i sportów, które można uprawiać na Pojezierzu Mazurskim; - podaje przykłady najważniejszych obiektów dziedzictwa kulturowego regionu.	- wskazuje je na mapie najważniejsze obiekty dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego regionu; - rozpoznaje Pojezierze Mazurskie w opisach oraz na filmach i ilustracjach; - wykazuje związek między granicą pasa pojezierzy, a granicą ostatniego zlodowacenia na terenie Polski; - uzasadnia stwierdzenie, że Pojezierze Mazurskie jest dla turystów ciekawym historycznie i przyrodniczo regionem Polski.
II.4.	Krajobraz nizin środkowej Polski	- wskazuje na mapie położenie pasa krajobrazowego nizin środkowopolskich oraz krain geograficznych: Nizina Śląska, Nizina Południowopolska, Nizina Mazowiecka, Nizina Północnopodlaska, Nizina Południowopodlaska; - wskazuje na mapie Nizinę Mazowiecką, oraz największe miasta regionu; - wymienia cechy charakterystyczne Niziny Mazowieckiej; - podaje nazwę i wskazuje na mapie położenie parku narodowego utworzonego na obszarze Puszczy Kampinoskiej.	- wskazuje na mapie Kotlinę Warszawską oraz rzeki: Wisłę, Narew, Pilicę, Bzurę, Wkrę, Bug; - wyjaśnia pojęcia: meandry, starorzecze, - wyjaśnia dlaczego na Nizinie Mazowieckiej jest mało naturalnych obszarów leśnych; - wskazuje dlaczego utworzono Kampinoski Park Narodowy.

Nr	Temat	Wymagania podstawowe. Uczeń	Wymagania ponadpodstawowe. Uczeń
II.5.	Krajobraz wielkomiejski	- wskazuje na mapie Warszawę; - wymienia cechy dużego miasta; - wyjaśnia, dlaczego w Warszawie znajdują się siedziby najwyższych władz państwowych; - charakteryzuje wybrane funkcje Warszawy; - rozpoznaje na ilustracjach znane miejsca i budynki Warszawy.	- wskazuje na mapie największe miasta w Polsce; - wyjaśnia kiedy miejscowość możemy uznać za miasto; - podaje nazwy części, z których składa się duże miasto (śródmieście, osiedla mieszkaniowe, dzielnice przemysłowe, przedmieścia); - wskazuje na planie Warszawy położenie wybranych znanych miejsc i budynków; - porównuje krajobraz Warszawy i innych miast Polski.
III.1.	Krajobraz miejsko-przemysłowy	- wskazuje na mapie pas wyżyn i Wyżynę Śląską; - charakteryzuje rozwój przemysłu na Wyżynie Śląskiej; - wymienia główne cechy krajobrazu miejsko-przemysłowego Wyżyny Śląskiej; - wskazuje na mapie największe miasta na Wyżynie Śląskiej.	- charakteryzuje krajobraz pasa wyżyn; - wyjaśnia pojęcie płaskowyż; - podaje przykłady produktów wytworzonych przy wykorzystaniu węgla kamiennego; - przedstawia pozytywne i negatywne zmiany w krajobrazie Wyżyny Śląskiej wynikające z działalności człowieka; - wyjaśnia dlaczego zespół miejski Górnego Śląska to konurbacja.
III.2.	Krajobraz rolniczy	- wskazuje na mapie Wyżynę Lubelską i największe miasta regionu; - wymienia główne cechy krajobrazu Wyżyny Lubelskiej; - podaje cechy charakterystyczne dla krajobrazu wiejskiego; - podaje nazwę najżyźniejszej gleby w Polsce i nazwę skały na której się utworzyła; - wymienia nazwy roślin uprawianych na Wyżynie Lubelskiej; - rozpoznaje na ilustracjach krajobraz wiejski Wyżyny Lubelskiej oraz Zamość.	- wyjaśnia jak powstają wąwozy lessowe; - wyjaśnia zależność między obecnością lessu a występowaniem czarnoziem; - wskazuje przeznaczenie uprawianych na Wyżynie Lubelskiej roślin oraz hodowanych zwierząt; - opisuje najważniejsze obiekty dziedzictwa kulturowego Wyżyny Lubelskiej.
III.3.	Krajobraz krasowy	- wskazuje na mapie Wyżynę Krakowsko-Częstochowską; - podaje nazwę skały, w której zachodzi proces krasowienia; - nazywa główne elementy krajobrazu krasowego, rozpoznaje je na ilustracjach; - wskazuje na mapie położenie Ojcowskiego Parku Narodowego; - wskazuje Szlak Orlich Gniazd jako przykład dziedzictwa kulturowego regionu.	- wyjaśnia dlaczego Wyżynę Krakowsko-Częstochowską nazywa się Jurą; - wyjaśnia, na czym polega krasowienie; - dzieli formy krasowe na kras powierzchniowy i podziemny; - wskazuje na modelu, schemacie, lub ilustracji formy naciekowe jaskini (stalaktyty, stalagmity, stalagnaty); - podaje przykłady dziedzictwa przyrodniczego chronione w Ojcowskim Parku Narodowym; - charakteryzuje na podstawie mapy atrakcje turystyczne Szlaku Orlich Gniazd; - wyjaśnia, dlaczego zamki na Szlaku Orlich Gniazd mają białą barwę.

Nr	Temat	Wymagania podstawowe. Uczeń	Wymagania ponadpodstawowe. Uczeń
III.4.	Krajobraz górski	- wskazuje na mapie pas gór oraz Tatr; - wskazuje na mapie Tatr Wyższe i Tatry Zachodnie; - wskazuje na mapie najwyższe szczyty Tatr; - wymienia cechy krajobrazu wysokogórskiego; - omawia cechy pogody w górach; - wymienia w kolejności piętra roślinności w Tatrach; - podaje nazwę parku narodowego leżącego w Tatrach; - wymienia nazwy roślin i zwierząt charakterystycznych dla Tatr.	- wskazuje na mapie łańcuchy górskie Karpat i Sudetów oraz ich najwyższe pasma górskie; - opisuje na podstawie ilustracji piętra roślinności w Tatrach; - wskazuje różnice w krajobrazie Tatr Wysokich i Tatr Zachodnich; - wyjaśnia negatywny wpływ turystyki na środowisko Tatr; - wykazuje specyfikę regionu na podstawie map, zdjęć, filmów geograficznych.
III.5.	Ocena najbliższego krajobrazu	- wymienia elementy krajobrazu najbliższej okolicy, w tym elementy zagospodarowania antropogenicznego; - określa położenie najbliższej okolicy na mapie Polski; - podaje przykłady działań przyczyniających się do poprawy najbliższego otoczenia.	- wyjaśnia, w jakim celu dokonuje się oceny krajobrazu; - dokonuje oceny krajobrazu najbliższego otoczenia szkoły pod względem jego ładu i estetyki zagospodarowania; - proponuje zmiany w zagospodarowaniu terenu najbliższej okolicy.
IV.1.	Strefowość i piętrowość klimatyczno-roślinna na świecie.	- odczytuje informacje z mapy średniej rocznej temperatury powietrza na Ziemi i rocznej sumy opadów atmosferycznych na Ziemi; - opisuje położenie poszczególnych stref używając mapy stref klimatycznych na Ziemi; - podaje nazwy krajobrazów występujących na Ziemi; - dopasowuje krajobrazy do odpowiadających im stref klimatycznych; - rozpoznaje na podstawie ilustracji strefy krajobrazowe Ziemi.	- wskazuje zależność między różnicami w nagrzewaniu się powierzchni Ziemi a występowaniem stref klimatycznych; - przedstawia zróżnicowanie temperatury powietrza i opadów atmosferycznych na Ziemi na podstawie map tematycznych; - wyjaśnia układ przestrzenny poszczególnych stref klimatyczno-krajobrazowych na świecie; - charakteryzuje każdą ze stref krajobrazowych; - wskazuje podobieństwa między układem stref krajobrazowych na Ziemi a piętrowością klimatyczno-roślinną na obszarach górskich.
IV.2.	Lasy równikowe	- wskazuje na mapie strefę wilgotnych lasów równikowych; - odczytuje z klimatogramu wartości temperatury powietrza i opadów w klimacie równikowym; - wymienia cechy klimatu równikowego; - rozpoznaje cechy klimatu równikowego na zdjęciach, w opisach i filmach; - rozpoznaje rośliny i zwierzęta typowe dla lasów równikowych; - podaje przykłady budownictwa, sposobów gospodarowania, głównych zajęć mieszkańców wilgotnych lasów równikowych.	- omawia wyjątkowość ekosystemów wilgotnego lasu równikowego; - podaje nazwy warstw wilgotnego lasu równikowego i wskazuje te warstwy na ilustracji; - wyjaśnia, dlaczego wilgotny las równikowy jest „wiecznie zielony”; - podaje przykłady przystosowań organizmów do życia w lesie równikowym; - wskazuje współzależności między składnikami krajobrazu równikowego a warunkami życia człowieka.

Nr	Temat	Wymagania podstawowe. Uczeń	Wymagania ponadpodstawowe. Uczeń
IV.3.	Lasy strefy umiarkowanej	- wskazuje na mapie występowanie lasów strefy umiarkowanej; - odczytuje z klimatogramu i map klimatycznych wartości temperatury powietrza i opadów w klimacie umiarkowanym; - wymienia cechy klimatu umiarkowanego; - rozpoznaje lasy strefy umiarkowanej na zdjęciach, w opisach i filmach; - podaje przykłady roślin i zwierząt żyjących w lasach strefy umiarkowanej; - wyjaśnia, dlaczego wiele lasów strefy umiarkowanej zamieniono na pola uprawne.	- wymienia nazwy termicznych pór roku występujących w klimacie umiarkowanym; - rozpoznaje i nazywa piętra lasu strefy umiarkowanej; - uzasadnia wpływ warunków klimatycznych i krajobrazowych na życie człowieka w lasach strefy umiarkowanej; - porównuje warunki klimatyczne, krajobrazowe i siedliskowe lasu strefy umiarkowanej z lasami równikowymi.
IV.4.	Sawanna i step	- wskazuje na mapie występowanie strefy sawanny i stepu; - odczytuje z klimatogramu i map klimatycznych wartości temperatury powietrza i opadów w strefie sawanny i stepu; - wymienia cechy klimatów charakterystycznych dla sawanny i stepu; - rozpoznaje sawannę i step na zdjęciach, w opisach i filmach; - podaje przykłady roślin i zwierząt żyjących na sawannie i na stepie.	- opisuje zmienność krajobrazu od lasu równikowego do suchej sawanny; - charakteryzuje na podstawie ilustracji krajobrazu sawann i stepów; - porównuje cechy krajobrazu sawann i stepów; - podaje przykłady budownictwa, sposobów gospodarowania, głównych zajęć mieszkańców sawanny i stepu; - uzasadnia wpływ warunków klimatycznych i krajobrazowych na życie człowieka na sawannach i stepach.
V.1.	Pustynie gorące i lodowe	- wskazuje na mapie występowanie strefy pustyni gorących i pustyni lodowych; - odczytuje z klimatogramu i map klimatycznych wartości temperatury powietrza i opadów w strefie pustyni gorących i lodowych; - wymienia cechy klimatów: zwrotnikowego suchego i polarnego; - rozpoznaje pustynie na zdjęciach, w opisach i filmach; - podaje przykłady roślin i zwierząt żyjących na pustyniach gorących i lodowych.	- podaje nazwy największych pustyni gorących i lodowych oraz wskazuje je na mapie; - porównuje warunki klimatyczne i krajobrazowe pustyni gorących i lodowych; - uzasadnia wpływ warunków klimatycznych i krajobrazowych na życie człowieka na pustyniach lodowych i gorących; - podaje przykłady przystosowania się zwierząt do życia w strefie pustyni lodowych oraz roślin i zwierząt do życia w strefie pustyni gorących; - podaje przykłady budownictwa, sposobów gospodarowania, głównych zajęć mieszkańców pustyni gorących i lodowych; - wyjaśnia kim są Inuici.
V. 2.	Tajga i tundra	- wyjaśnia pojęcia: tajga, tundra; - wskazuje na mapie występowanie strefy tajgi i tundry; - odczytuje z klimatogramu i map klimatycznych wartości temperatury powietrza i opadów w strefie tajgi i tundry; - rozpoznaje tajgę i tundrę na zdjęciach, w opisach i filmach; - podaje przykłady roślin i zwierząt żyjących w tajdze i tundrze; - wyjaśnia pojęcie: wieloletnia zmarzlina; - wskazuje podstawowe różnice między tajgą a tundrą.	- wyjaśnia wpływ wieloletniej zmarzliny na budownictwo; - wskazuje zależności pomiędzy położeniem tajgi, warunkami klimatycznymi i głównymi cechami krajobrazu; - omawia warunki życia ludzi w tajdze i tundrze oraz ich główne zajęcia.

Nr	Temat	Wymagania podstawowe. Uczeń	Wymagania ponadpodstawowe. Uczeń
V.3.	Krajobraz śródziemnomorski	- wskazuje na mapie fizycznej świata obszary występowania krajobrazu śródziemnomorskiego; - omawia na podstawie wykresu temperatury i opadów oraz map klimatycznych cechy klimatu śródziemnomorskiego; - wyjaśnia pojęcie: makia; - rozpoznaje krajobraz śródziemnomorski na podstawie opisów, filmów i ilustracji; - przedstawia przykłady budownictwa i sposoby gospodarowania w strefie śródziemnomorskiej.	- wymienia na podstawie mapy państwa leżące nad Morzem Śródziemnym; - rozpoznaje i charakteryzuje wybrane gatunki roślin charakterystyczne dla krajobrazu śródziemnomorskiego, w tym rośliny uprawne; - omawia związek pomiędzy warunkami klimatycznymi a rozwojem rolnictwa i turystyki strefy śródziemnomorskiej; - charakteryzuje walory przyrodnicze i kulturowe strefy śródziemnomorskiej.
V.4.	Himalaje i ich mieszkańcy	- wskazuje na mapie Himalaje; - odczytuje z klimatogramu i map klimatycznych wartości temperatury powietrza i opadów w Himalajach; - wymienia cechy krajobrazu Himalajów; - rozpoznaje krajobraz wysokogórski Himalajów na podstawie opisów, filmów i ilustracji; - wskazuje, jak zmienia się klimat i krajobraz wraz ze wzrostem wysokości nad poziomem morza; - rozpoznaje wybrane gatunki zwierząt żyjące w Himalajach; - wyjaśnia kim są Szerpowie; - podaje przykłady działalności człowieka w Himalajach.	- wskazuje na mapie położenie Karakorum i Wyżyny Tybetańskiej; - wyjaśnia, skąd bierze się piętrowość klimatyczno-roślinna w Himalajach; - omawia zależności pomiędzy wysokością nad poziomem morza a klimatem i roślinnością; - podaje przykłady gatunków roślin występujących w różnych piętrach klimatycznych Himalajów; - porównuje piętra roślinności Tatr i Himalajów; - wyjaśnia znaczenie Szerpów w rozwoju turystyki wysokogórskiej w Himalajach.